

ÀNIMES DE SANG

Quan tinc por, tanco els ulls. És un gest molt simple, inofensiu, però em calma recordar la veu de la mare, dolça, com aquella llatinadura que tens amagada a l'habitació i que menges d'amagat dels pares, lleugera, com una ploma quan cau sobre un toll d'aigua, i amable, com aquell petó al front abans de dormir.

Em tranquil·litza recordar l'olor de farina del pare. Sempre tenia restes de farina entre les mans i, cada cop que m'acariciava, notava com si el pa es fes amb les meves galtes, vermelloses i calentes. Recordo com ell es passava tot el dia empaitant l'Alisa i l'Olek per tota la casa, donant voltes al sofà on jeia la mare, que llegia una d'aquelles novel·les negres que a ella li agradava fullejar quan arribava de treballar.

~~~~~

Feia dies que l'àvia Olena mirava amoïnada les notícies. Jo no li donava gaire importància: té el costum d'angoixar-se per qualsevol cosa que veu a la televisió. El pare estava diferent, preocupat, li notava a la mirada. A l'institut també havia escoltat alguna cosa que deien els meus companys, però quan preguntava, semblava que tothom volia evitar el tema. Els meus germans també ho notaven. L'Alisa feia com jo, intentava evitar la conversa. Però en Olek, més petit, més curiós, més innocent, va arribar un dia de l'escola, indignat, i només entrar per la porta, amb la motxilla encara a l'esquena, va preguntar que estava passant que ningú li estava dient.

— No ho entenc, li he preguntat a la meva profe i s'ha enfadat amb mi. Papa, només he dit que la iaia mirava molt més les notícies últimament i he preguntat si ella també ho feia. — Va assegurar.

— Coses de grans. Tu no t'has de preocupar d'això, ratolinet. — Va contestar l'àvia, que cosia un pegat a uns pantalons que el meu germà havia trencat jugant al pati de l'escola, quan va veure que el pare el mirava amb llàstima, com si no sabés què contestar.

L'Olek, disconforme amb la resposta, va llençar la motxilla al sofà i va pujar les escales cap a la seva habitació, que va tancar amb un fort cop de porta. En sentir-lo, l'àvia i el pare van intercanviar una mirada, com si els trenqués el cor amagar el què fos que estiguessin amagant. L'àvia va tornar a baixar la mirada cap al pantaló i el pare la va aixecar cap a mi. Jo vaig abaixar ràpidament la cara cap als deures que, suposadament, estava fent, en comptes de xafardejar converses alienes a mi.

No sé quina va ser l'expressió del meu pare, solament sé que va continuar fent el sopar, com si res.

Em sabia greu que el meu germà s'hagués posat d'aquella manera, així que vaig decidir pujar a veure com estava. Vaig creuar el passadís de la segona planta, fins a arribar a l'habitació del meu germà. Vaig trucar amb suavitat amb els artells a la porta blanca amb "Oleksandr" escrit amb lletres de colors.

~ ~ ~ ~ ~ ~ ~ ~ ~

La meva mare era llum. Ho ha sigut i sempre ho serà per a mi. La meva mare per mi ha estat un referent. S'implicava amb cos i ànima amb mi i els meus germans i s'ha bolcat en la nostra felicitat. Ens ha fet sentir especials, persones responsables i

implicades en allò que fem, ens ha transmès que no importa el temps que triguem a aconseguir els nostres objectius, sinó que lluitem per ells. Era pura mostra de sacrifici: si calia estar fins a les tantes de la nit, ajudant-te a repassar per l'examen de l'endemà, ho feia, encara si estava que es moria de son. La meva mare duia sempre un somriure pintat a la cara amb un pinzell màgic de colors vius, que ens alegrava els dies. Era i serà una de les dones més fortes i més intel·ligents que mai he conegut.

La meva mare era una lectora insaciable de llibres de tota mena. Tenia una biblioteca plena de llibres de tota una vida que, a poc a poc, jo intentava anar llegint. Li encantava pintar. Era una de les seves coses preferides del món. Pintava tot el dia, sobretot quan es va posar malalta i va haver de deixar de treballar de mestra per recomanació dels metges. Tots els quadres de la casa estaven pintats per ella. De fet, fins i tot va pintar les lletres de colors de les portes de les nostres habitacions. Sempre que obro una porta, me'n recordo del seu somriure i la felicitat que transmetia quan pintava.

~ ~ ~ ~ ~

Vaig obrir la porta de l'habitació i vaig mirar l'Olek, que estava assegut sobre el llit en posició fetal, abraçant el peluix que la mare li va regalar quan va néixer. Em vaig asseure a la seva esquerra, en silenci.

— Soc gran, oi Iryna? — Em va dir, aixecant el cap per mirar-me amb els seus ulls grans, clars i plorosos, com si esperés una resposta. Jo vaig assentir amb el cap, sense deixar de mirar-li als ulls. — Doncs per què ningú em diu res?

Jo no sabia ben bé què respondre. Jo tampoc sabia res.

— Olek, a vegades no és qüestió de ser gran o no. Si no del que creuen que hem de saber. Potser no és res important. Mira, a mi tampoc ningú m'ha explicat res. Estic igual que tu, i soc més gran, a això em refereixo.

— Tu creus que algun dia ens ho diran?

— Home, és la seva decisió. Però jo crec que sí, que quan trobin el moment idoni ho faran. Ja saps que el papa no ens amaga res.

— Ja... Però no em vull assabentar l'últim, com amb allò de la mama.

No vaig saber què respondre. La veritat és que em va tocar la fibra amb el tema de la mama.

— Mira, fem una cosa: si ens ho diuen a l'Alisa i a mi abans que tu, i ho dubto perquè ja ets prou gran, jo aniré, només me n'assabenti, a explicar-t'ho tot. Et sembla bé?

Semblava satisfet amb la solució. Es va eixugar les llàgrimes i va recolzar el seu petit cap al meu braç, abraçant-me amb tendresa.

~~~~~

L'Olek i jo ens portem vuit anys. Quan va néixer, la veritat no em va fer gaire gràcia: ja tenia l'Alisa i pensava que em sobrava. Però no vaig trigar a encaterinar-me amb ell. Tampoc va ser gaire complicat: sempre ha estat un nen molt afectuós i alegre. A més, jo ja era germana gran i era prou madura per entendre el perquè de les coses. L'Alisa li va costar una mica més acostumar-se a ja no ser la petita, a ser germana gran. Ella tenia la mateixa edat quan va néixer l'Olek que la que tenia jo quan ella va néixer.

L'Olek ha sigut sempre un nen molt especial. Quan va morir la mare, ell era molt petit, així que tampoc era gaire conscient del que estava passant al seu voltant. Ara, encara que no ho diu, sé que nota la seva absència, la seva escalfor. El meu germà és la viva imatge de la mare: els seus ulls color del cel, el seu ros i ondulat cabell, la seva forma de caminar, de parlar, els seus gestos, el seu somriure, la seva llum... Els dos hem creat una espècie de vincle que, crec, ens manté molt units: ell ha trobat una mena de “mare” en mi i jo l’he trobada a ella en ell.

~ ~ ~ ~ ~

— Nens, va, a parar taula! — Ens va cridar el pare des del pis de baix.

L'Olek es va incorporar i se'm va quedar mirant mentre jo feia el mateix. Encara tenia els ulls vermells, com les galtes i el nasset, de plorar.

— Va, et rentarem una mica la cara.

Tal com ho vaig dir, em va somriure lleugerament, em va agafar la mà i ens vam dirigir els dos cap al lavabo que els tres compartíem.

Jo l’esperava al costat amb la tovallola a la mà per eixugar-li la cara mentre ell se la mullava, de puntetes, a la pica.

— Millor? — Vaig dir en acabar, sacsejant-li els cabells, les puntes del qual se li havien mullat una mica en refrescar-se la cara, enfosquant-li el serrell.

Va assentir i es va repentinament amb gest divertit. Vam baixar les escales i vam anar al menjador. Allí estava l’Alisa, acabant de parar taula.

— Vaja si ajudeu. — Va dir, en el seu to irònic i malhumorat habitual, girant els seus grans ulls. — Falta l’aigua.

Així que vaig anar a buscar-la. Vaig agafar l'ampolla plena amb aigua del temps del taulell de la cuina i després vaig obrir la nevera i vaig agafar la freda. No sé com aquesta nena pot beure aigua freda en ple hivern. De tornada al menjador, vaig veure l'àvia asseguda al sofà, pàl·lida, com el pare, que estava dret al passadís, darrere del sofà, mirant en direcció a la televisió. Jo, amb una barreja de curiositat i preocupació, em vaig parar al costat del pare, a fer el mateix que estaven fent ells dos, amb una ampolla a cada mà. No podia ser. Era impossible. Havia de ser mentida. Vaig començar a empal·lidir, a tremolar, em semblava que el cor me n'anava a mil per hora i els ulls se'm van començar a entelar.

— Xata, quant trigues tu a agafar dues ampolles d'aigua? — Va entrar la meva germana, reprotxant-me la meva tardança.

Ens va mirar a tots tres i es va girar cap a la televisió. No va dir res més. Va quedar en el mateix estat que nosaltres.

— Alisa, no em deixis sol! — Es va queixar l'Olek a la germana, mentre es posava al costat meu, com si volgués que el defensés.

Però jo no estava per feina. Seguia absolutament bocabadada, col·lapsada. En Olek em va mirar i va mirar a la televisió, blanc.

I allí ens vam quedar tots cinc, sense paraules, tremolant, pàl·lids com el paper i plorant en silenci.

~ ~ ~ ~ ~ ~ ~ ~ ~

L'àvia Olena és increïble. És una persona amb una energia sobrehumana. Sé que és una persona en qui es pot confiar. Sempre ha estat allí. Va estar allí per cuidar-nos a mi i els meus germans quan els meus pares no podien. Per llegir-nos

contes tota la tarda. Per ensenyar-me a anar en bici. Per recollir-me de l'escola els divendres a la tarda i portar-me el meu entrepà preferit. Va estar allí quan la mare va emmalaltir. I va estar allí quan la mare va morir.

Fa anys que l'àvia viu amb nosaltres. Va vindre quan la mare ja no tenia força per res, quan ni incorporar-se del llit sola podia. Per cuidar-la entre quimioteràpia i quimioteràpia, quan el pare treballava.

Després de la mort de la mama, va continuar vivint a casa, per ajudar al pare, quan ell era al forn de pa treballant.

La iaia era nascuda a Kíev, però va viure moltíssims anys a Moscou, des de molt abans que es dividís la Unió Soviètica. L'amor la va portar a l'actual capital russa, on es va casar i va tenir la meva mare, que va néixer, per tant, russa. Quan es va divorciar del meu avi, se'n va venir a viure aquí, amb la meva mare.

~ ~ ~ ~ ~ ~ ~ ~ ~

Tot era fosc, la ciutat estava en silenci. Les llums de les cases eren l'únic senyal de vida que hi havia. Tothom estava de cara als telediaris. I mentre les cadenes televisives s'enriquien encara més, la resta del món estàvem empobrint per dins. Feia mal la realitat. Molt de mal.

— «... les tropes russes han envaït Ucraïna des del nord i estan actives a la província de Khàrkiv, a la província de Txerníhiv i prop de Sumi...» — Va dir la presentadora de televisió mentre passaven fotografies dels primers enfrontaments darrere seu.

No vaig sentir res més. Ningú va sentir res més. Estàvem commocionats, però a ningú li havia pillat per sorpresa, la cosa portava caldejant des de feia temps. Com

quan bufes un globus, fent-lo més i més gran, sent conscient que en algun moment explotarà, i quan a la fi rebenta, et pegues un ensurt igualment.

Tant la meva ment com la meva mirada estaven perdudes, perdudes en el “i què serà de nosaltres?”, que em rondava pel cap. Vaig pestanyejar fort, per tornar a la realitat. L'Olek m'havia deixat d'estrènyer la mà i, sense jo donar-me compte, el pare m'estava abraçant. No sabia realment en què moment s'havia apropat a nosaltres tres i ens havia rodejat amb els braços, solament sé que em va alleujar notar la seva escalfor, la seva olor, les seves mans farinoses sobre la meva esquena.

~ ~ ~ ~ ~

El meu pare era forner, per mi, el millor de la ciutat. Cada matinada, es despertava per anar a obrir el seu petit forn i fer el que millor sabia: el pa. Gaudia molt sent forner. Li encantava veure com les famílies anaven entrant al local, fent sonar la petita campaneta de sobre la porta, i quan per fi tenien a la mà la barra acabada de sortir del forn, els més petits es barallaven per menjar-se les puntes.

De tant en tant, quan era petita i tenia festa a l'escola, el pare em portava a la seva feina i em deixava ajudar-lo. M'asseia sobre el taulell i, sempre després d'haver-me rentat les mans, em deixava enfonsar les meves petites mans dins la massa mentre ell m'ajudava a pastar-la correctament.

El papa ha estat sempre present, fins i tot quan jo no era conscient: per salvar-me dels monstres de sota el meu llit que apareixien en la foscor; per dir-me que no a coses, cosa que llavors em semblava molt injust, però que ara agraeixo, perquè m'han fet ser qui soc. El papa és el meu heroi.

~ ~ ~ ~ ~

Feien dies ja de la notícia. L'exèrcit rus continuava avançant, a costa de la seguretat del poble. Els bombardejos cada cop se sentien més propers i la por creixia dia rere dia. L'ambient era diferent. Els dies eren grisos i tothom estava consumit per dins.

Jo no dormia gens bé. M'aixecava cada dia sobtadament a mitjanit, espantada, suorosa, tremolosa. I després, no em podia tornar a dormir.

Una d'aquelles nits d'insomni, em vaig despertar com el que ja era costum, amb el cor a mil. Donava voltes al llit, contava ovelles... Res. No hi havia manera. Em vaig incorporar, i vaig anar a buscar un got de llet calenta. De tornada a l'habitació, amb el got escalfant-me la mà, vaig veure una llum encesa. Era del menjador. Vaig pensar que potser me l'havia deixada jo, que havia sigut l'última a anar-me'n a dormir, així que la vaig anar a apagar. Ja tenia la mà a l'interruptor quan vaig aixecar la vista a la capçalera de la taula.

— Papa? — Vaig dir sorpresa.

Vaig mirar el meu rellotge. Les 03:27.

— Què fas encara desperta?

— No podia dormir. — Vaig dir assenyalant el got que tenia a la mà.

Estava preocupat. Tenia el seny frunzit, com sempre que està amoïnat per alguna cosa.

— Estàs bé?

No va dir res. Em va estirar el paper que tenia a les mans. Estava arrugat: semblava que l'havia tingut a la mà durant hores. Vaig deixar la llet, ja més tèbia que calenta, sobre la taula i vaig allargar el braç per agafar el paper. En l'instant que el vaig tenir

a les mans, el meu pare es va enfonsar i va començar a sanglotar, mentre les llàgrimes li baixaven per la cara, com si fessin una cursa per a veure quina arribava abans al final. Res bo havia de passar.

~ ~ ~ ~ ~

No sabia ben bé què fer. El meu pare era ucraïnès i, la meva mare, russa. Quin era el meu bàndol? Amb qui havia d'estar jo? Estava plena de dubtes que ningú em podia resoldre. Únicament jo.

— És la teva decisió. — Em deien.

— Tens prou pensament crític.

No deixava de pensar què hauria fet la meva mare.

~ ~ ~ ~ ~

«Guerra», quina horrible paraula amb quin horrible significat. L'he sentida ja massa cops al llarg de la meva vida i, cada cop, em fa més mal. És com si cada vegada que la sentís, se'm clavessin mil punyals al cor, que em fan sagnar per dins.

No entenc com l'ésser humà pot ser tan roïn i tan cruel. Són motius absolutament irracionals en comparació amb el mal i el dolor que provoquen. Quina poca humanitat.

Crec que no som conscients del patiment. És el poble qui mor: de fam, de fred... És el poble qui és atacat i violentat per ànimes de sang, que s'han tornat immunes al dolor, al respecte. És el poble que lluita constantment per la seva supervivència. És el poble qui mata els seus fills, enviant-los a la guerra, donant-los una arma, sense la possibilitat d'escollir.

~ ~ ~ ~ ~

Feia setmanes que no sabíem res del papa. No havíem rebut cap notícia seva. Res. L'Olek només plorava. Ja no reia, ja no jugava. No era ell. L'Alisa tenia por, molta por. No ho deia perquè "ja era gran", però no ho era. Jo no ho era. Ni tan sols l'àvia ho era. Ningú podia "ser gran" en aquella situació.

Una tarda van trucar a la porta de casa, fermament. La iaia no hi era, havia anat per provisions. L'Olek i l'Alisa es van girar cap a mi, amb els ulls ben oberts, espantats. Em tocava. Jo era la gran, però no la més valenta, era conscient. Vaig fer un gest als meus germans perquè fessin silenci i vaig anar a la porta, intentant no fer soroll i vaig mirar per l'espell. Un soldat. Un soldat ucraïnès. Vaig obrir la porta, a poc a poc. El soldat va fer aquella salutació tan característica i, en tornar-se a posar recte va dir:

— Que hi ha cap adult?

— No, només estem els meus germans i jo. La nostra àvia ha anat a buscar algun tipus de provisions. Passa alguna cosa? — Vaig dir jo, amb cert to de desconfiança.

S'ho va pensar dos moments i em va allargar una caixa.

— Els meus més sincers condols. Era un bon home que va lluitar pel seu país. — Va tornar a fer la salutació i, amb un somriure de llàstima, va marxar.

Els ulls se'm van omplir de llàgrimes mentre jo era plantada a la porta, sense capacitat de reacció. Ja sabia el que hi havia a la caixa, mai m'ha calgut obrir-la per saber-ho.

Aquell maleït paper del menjador que el papa m'havia deixat llegir, que m'havia pres el meu pare, aquell maleït paper que s'havia emportat el meu pare, aquell maleït paper que no me l'anava a tornar.

~ ~ ~ ~ ~ ~ ~ ~ ~

La situació era insostenible: els carrers s'havien convertit en els camps de batalla, els edificis eren destruïts, la gent moria, la gent fugia... La inseguretat creixia i estava present en el nostre dia a dia.

Ni l'Alisa ni jo podíem anar ja a l'institut. Un míssil, per sort fora de l'horari escolar, havia caigut feia uns dies a un parc al costat de l'institut i l'havia deixat totalment enderrocat.

L'Olek tampoc podia anar a la seva escola, i aquesta no va córrer tanta sort com el nostre institut: estaven passant llista a les aules, quan la sirena antiaèria va començar a sonar. Ni els professors ni els alumnes van tenir temps de reaccionar: un avió de combat va impactar l'edifici a tota velocitat.

Moltes de les famílies estaven devastades, mentre s'emportaven els seus fills en llitera: alguns cap a l'hospital, altres, cap al tanatori. El meu germà, per sort, havia sortit pràcticament il·lès, res comparat amb alguns dels seus companys i professors. Només s'havia trencat un braç, a causa d'una llibreria que li havia caigut a sobre en l'impacte.

Aquest només va ser un, lamentablement, de molts atacs terroristes que va deixar la guerra.

Està clar que, si em quedava cap dubte sobre qui era el meu bàndol, ja no em quedava cap. Jo estava al costat dels drets humans.

~ ~ ~ ~ ~ ~ ~ ~ ~

Ja no ens quedava res a Ucraïna. Només la por i les ganes de plorar. No trigaríem a prendre la decisió de continuar vivint.

~ ~ ~ ~ ~ ~ ~ ~ ~

Va ser l'àvia qui ens ho va dir. Era la nostra oportunitat, l'havíem d'aprofitar. Vam seguir les indicacions de l'àvia de portar només el que ens pogués cabre dins una motxilla i cadascú va pujar a la seva habitació a preparar-la.

Vaig obrir l'armari i vaig agafar una motxilla. La meva antiga motxilla de l'institut. Me la vaig quedar mirant. No podia evitar recordar els dies en què arribava tard a classe i havia d'anar corrents, amb aquella motxilla carregada dels llibres i llibretes de tot el dia. Per a llavors, l'institut em semblava una tortura; si jo hagués sabut...

Vaig obrir la motxilla dels records i vaig posar-hi dins els meus documents i els meus estalvis; roba, ja ni gaire nova, ni gaire neta, ni gaire bonica; una fotografia que sortien el papa, la mama, l'Alisa i l'Olek amb mi; i el llibre preferit de la mama. I la vaig tancar. No necessitava res més.

Qualsevol diria que li costaria posar les coses de tota una vida dins d'una sola motxilla. Però a mi no. Ja no em quedava vida. Quan vius una cosa així, comprens que tot el que és material, passa a segon pla, que tots els objectes que perds pel camí no valen res comparat amb tot el que, de veritat, deixes enrere.

Vaig sortir de l'habitació i, en passar per davant de l'habitació del meu germà, vaig veure que tenia complicacions per posar les coses a la seva motxilla.

— Que necessites ajuda? — Vaig dir, entrant per la porta de l'habitació.

— Doncs sí. Iryna, no m'hi cap res.

— A veure, què és el que vols emportar-te?

Em va ensenyar l'abismal quantitat de coses que volia fer-hi cabre a la bossa.

— No creus que podríem reduir una mica la quantitat?

Ell va encongir les espatlles.

— Mira, això no et caldrà. Ni això tampoc. Aquesta cosa no serveix per a res...

I mentre jo anava ficant les coses a dins, ell es va asseure al llit, sense moure un sol dit.

— Escolta nen, que no soc la teva majordoma, eh. — Vaig dir en to divertit quan ja havia acabat i em vaig adonar de la situació.

L'Olek va començar a riure. Aquella rialla... Per fi reapareixia...

Vam baixar els dos les escales i vam anar al pis de baix. L'àvia encara estava posant a punt algunes coses, però l'Alisa ja estava preparada.

— Va, Oleksandr, aprofita a anar al lavabo abans de sortir de casa. — Va cridar-li la iaia des de l'altra punta de la casa.

~~~~~

L'estació estava molt concorreguda per gent com nosaltres, que volia marxar d'allí com fos. Moltes de les vies estaven tallades, per aquest motiu hi havia tan pocs trens que sortien del país.

La iaia semblava que sabia perfectament on anàvem, que portava organitzant-ho des de feia temps. Vam pujar a un dels dos trens que hi havia i, després de

recórrer-nos pràcticament tots els vagons, per fi vam trobar un lloc d'aquests de quatre persones, que tenen una taula al mig. Vaig pujar totes les motxilles al compartiment de sobre els seients i em vaig asseure. L'Olek havia demanat anar al costat meu, així que li vaig cedir el costat de la finestra, perquè estigués entretingut. Davant de mi estava asseguda l'àvia i, al seu costat, a la finestra, l'Alisa.

Al cap d'una estona, les rodes del tren, van començar a grinyolar. Ja arrancàvem cap a Polònia, segons el rètol de sobre la porta del vagó. La veritat és que estava nerviosa. Una mena d'electricitat em va recórrer de cap a peus quan vaig veure que ja anàvem a més velocitat, al ritme de trons que no eren trons i llums que no eren llums.

El viatge era llarg i a la nit, així que em vaig adormir una estona. Feia molt de temps que no descansava. Al cap d'un temps, vaig obrir ulls i, amb la cara encara adormissada, vaig mirar al meu voltant: l'Olek encara dormia, igual que l'àvia, però l'Alisa estava desperta, mirant pensativa per la finestra.

— Alisa.

— Ostres Iryna, quin ensurt. Pensava que estaves adormida. — Va dir portant-se la mà al cor en senyal de sobresalt.

— Estàs bé?

— Ho estaré. — Va dir, somrient.